

Rapport

KULTURMILJÖUNDERLAG HAGAVIK

Slutrapport

2023-01-09

Uppdrag: 313274 Kulturmiljökompetens Växjö
Titel på rapport: Kulturmiljöunderlag Hagavik
Status: Slutrapport
Datum: 2023-01-09

Medverkande

Beställare: Växjö kommun
Kontaktperson: Kerstin Ivansson
Konsult: Tyréns Sverige AB
Uppdragsansvarig: Emma Hedar
Medverkande: Emelie Thomasson
Klara Sundlöf
Kvalitetsgranskare: Emma Hedar

Innehållsförteckning

1 Inledning	4
1.1 Bakgrund och syfte	4
1.2 Metod och disposition	4
 2 Förutsättningar och tidigare ställningstaganden.....	5
2.1 Nationella intressen	5
2.2 Regionala intressen	6
2.3 Kommunala intressen	6
 3 Hagaviksområdet	9
3.1 Karaktärsbeskrivning	11
3.2 Bebyggelsen	48
3.3 Historisk markanvändning utifrån kartmaterial.....	52
3.4 Fornlämningar.....	54
3.4.1 Riskområde för under mark dolda fornlämningar	57
 4 Kulturhistoriskt värde.....	59
 5 Källhänvisning	60

1 Inledning

Området Hagavik, som ligger vid Helgasjöns strand mellan Evedal och Sandsbro, planeras att omvandlas från fritidshusområde till område för permanentbostäder. Med anledning av kommunens planer för området Hagavik har Tyréns Sverige AB på uppdrag av Växjö kommun uppdaterat ett tidigare kunskapsunderlag kopplat till Hagaviksområdet.

1.1 Bakgrund och syfte

Tyréns Sverige AB har på uppdrag av Växjö kommun inventerat området Hagavik. Detta med syfte att uppdatera en tidigare utredning från 2007 *Kulturhistoriskt planeringsunderlag Hagavik-Dalbostrand, Växjö stad och kommun Småland* av Smålands museum. Stora delar av denna rapport bygger på den tidigare utredningen men då förändringar i området har skett sedan 2007 har bland annat karaktärsbeskrivningen av området uppdaterats. I de avsnitt där texten helt baseras på utredningen från 2007 framgår detta inledningsvis i kapitlet.

Syftet med utredningen från 2007 har varit att ta fram ett kulturhistoriskt planeringsunderlag för området Hagavik – Dalbostrand, där områdets kulturhistoriska värden i form av bebyggelse, fornlämningar och kulturlandskap ställs samman och områdets kulturhistoriska karaktär beskrivits. Vad gäller den uppdaterade karaktärsbeskrivningen (Tyréns 2022) har endast Hagavik och planområdet beskrivits.

1.2 Metod och disposition

Arbetet i utredningen från 2007 har inneburit en genomgång av arkivhandlingar, tidigare inventeringar, studier av historiska kartor samt en fältinventering. Vid fältinventeringen (juni 2007) bedömdes området översiktligt både ur arkeologisk och ur byggnadshistorisk synvinkel. När det gäller den arkeologiska delen inventerades synliga fornlämningar samt områden där det skulle kunna finnas under mark dolda fornlämningar. När det gäller den byggnadshistoriska delen bedömdes områdets bebyggda miljö med en tidigare inventering som gjorts (*Växjö kommun: Inventering av Hagaviksområdet utförd 1984 av studenter på 4-årskursen, husbyggarlinjen, Teknikum, Växjö*) som underlag. Vid inventeringen 2007 noterades även förekomsten av andra typer av kulturhistoriska lämningar. De gjorda iakttagelserna från 2007 sammanställdes och värderades i utredningen *Kulturhistoriskt planeringsunderlag Hagavik-Dalbostrand, Växjö stad och kommun Småland* av Smålands museum (2007).

I november 2022 inventerades Hagaviksområdet av Tyréns inför uppdateringen av detta kulturmiljöunderlag. Detta med syfte att uppdatera innehållet om områdets karaktär. Samtliga fotografier i rapporten är tagna av Tyréns 2022 om inget annat anges.

Denna rapport är upplagd på följande sätt: Efter inledningskapitlet beskrivs förutsättningar och tidigare ställningstaganden kopplade till området. Sedan görs en kort bakgrundsbeskrivning av området varefter områdets karaktär beskrivs. Därefter beskrivs bebyggelsen kort för att sedan beskriva markanvändningen i området utifrån det historiska kartmaterialet. Härfter redogörs för resultaten av den fältinventering som genomförts 2007 gällande fornlämningar. Sedan diskuteras områden där under mark dolda fornlämningar kan finnas. Avslutningsvis beskrivs kort områdets kulturhistoriska värde.

2 Förutsättningar och tidigare ställningstaganden

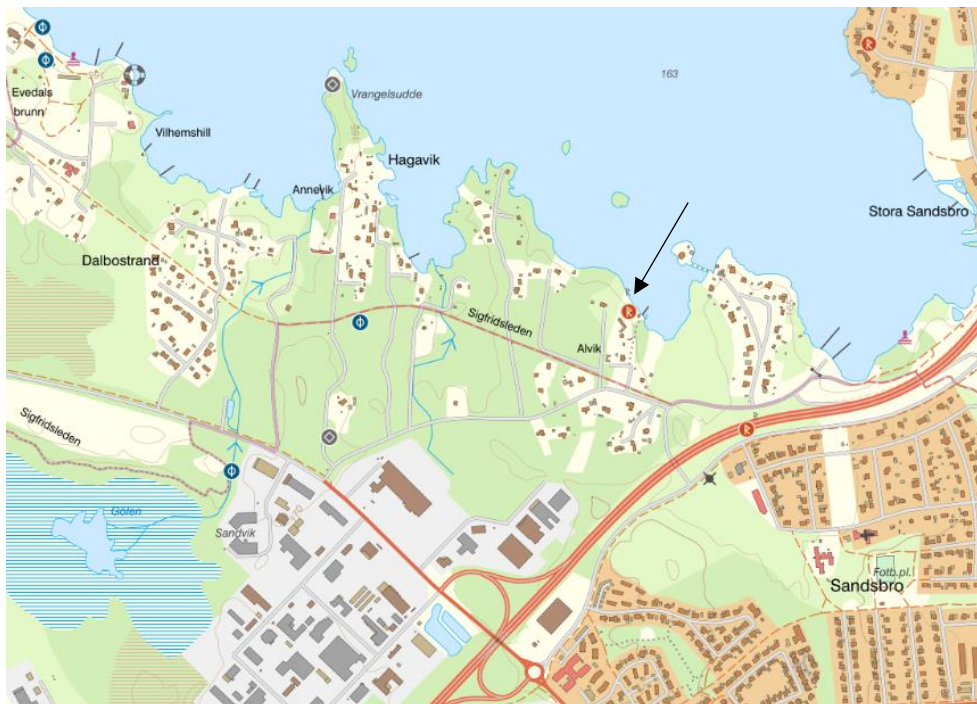
2.1 Nationella intressen

Riksintresse för kulturmiljövård

Området omfattas inte av riksintresse för kulturmiljövården.

Fornlämningar

En fornlämning är registrerad inom området L2019:2655 Blästbrukslämning. I markytan syns rikligt med sotfärgad jord och slaggstycken vilket tyder på slaggförekomst efter järnframställning. Strax öster om Hagaviksområdet finns ett vägmärke (RAÄ 160 Gårdsby sn). Vid Evedal i väster finns två kända fornlämningar, dels en minnessten rest över L.J. Brandt (RAÄ 59 Växjö sn), som donerade Evedal till Växjö stad, dels fyndplatsen för en kvartskärna (RAÄ 365 Växjö sn) vilken indikerar förekomsten av en stenåldersboplats i strandkanten. En bit söder om Hagaviksområdet finns dessutom en fornlämning i form av en stenvälsbro (RAÄ 56 Växjö sn). Bortsett från stenåldersboplatsen vid RAÄ 365, är övriga fornlämningar från sen historisk tid. Fornlämningsbilden i närområdet tyder på att området nyttjats under stenålder, därefter huvudsakligen under sen historisk tid.

Kartan visar kända fornlämningar i utredningsområdet och dess närområde. Den enda kända fornlämningen inom utredningsområdet, L2019:2655 Blästbrukslämning, är markerad med pil. Källa: Fornsök.

2.2 Regionala intressen

Regionalt kulturmiljöprogram

Området omfattas inte av regionalt kulturmiljöprogram, länsstyrelsen Kronoberg.

2.3 Kommunal intressen

Översiktsplan, del Växjö stad 2012

Just nu pågår arbetet med att ta fram en ny översiktsplan. I gällande översiktsplan *Översiktsplan, del Växjö stad 2012* är Hagaviksområdet utpekad som "stadsbebyggelse omvandling" och "stadsbebyggelse utbyggnad". Översiktsplanen presenterar bland annat ett antal riktlinjer för utbyggnadsområdena i Växjö där det till exempel framförs att utbyggnadsområden ska byggas så täta att kollektivtrafik blir effektiv samt att en grön småskalig blandstad med villor, radhus och mindre flerfamiljshus ska eftersträvas. Samtidigt ska variation mellan och inom stadsdelarna vara en målsättning.

Kulturmiljöprogram för landsbygden i Växjö kommun

Området omfattas inte av kulturmiljöprogram för landsbygden.

Planprogram Hagavik

Planprogram Hagavik antogs av kommunstyrelsen 2009-08-11 med syftet att "omvandla området från ett fritidshusområde till ett område för permanentbostäder" samt "förbättra miljö- och resurshållningen genom att inrymma området i det kommunala verksamhetsområdet för vatten och avlopp."

I planprogrammet föreslås bland annat följande:

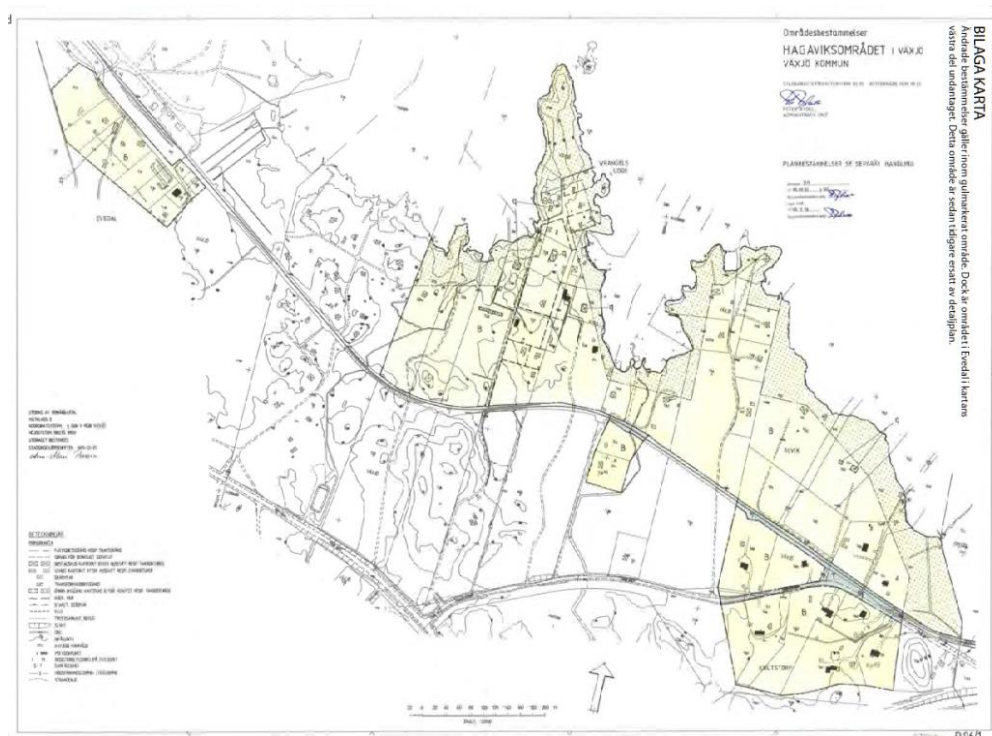
- att största delen av området norr om smalspåret samt i östra delen av Hagavik ges en gles småskalig struktur där luftigheten och grönskan i stort bevaras såväl mellan husen som på tomterna. På så sätt bevaras befintlig karaktär samtidigt som området knyter an till strukturen och den gröna strandlinjen längs Kronobergshalvön i stort.
- söder om samspåret föreslås en tätare bebyggelsestruktur med en blandad bebyggelse bestående av både flerbostadshus, parhus/radhus/kedjehus samt småhus på mindre tomter. Exploatering bör ske med hänsyn till befintlig topografi och vegetation.

Områdesbestämmelser

Stora delar av områdets markanvändning styrs idag av så kallade områdesbestämmelser. De ursprungliga områdesbestämmelserna upprättades och antogs 1996 (0780K-P96/1). År 2014 upprättades och antogs ett antal ändringar och tillägg (0780K-P14/12) till de ursprungliga områdesbestämmelserna.

Värdefull bebyggelse

Inom området finns några byggnader som genom sin utformning och byggnadsteknik har ett historiskt värde. Byggnaderna är markerade med q. Vid underhåll och åtgärder i övrigt ska särskild hänsyn tas till byggnadens särart.

Karta med områdesbestämmelser Hagaviksområde, Växjö kommun. Några byggnader norr om smalspåret är markerade med q (inom röd ring). Den nedre kartan är en inzoomad variant av den övre. Källa: Ändring av områdesbestämmelser Växjö 7:44 m.fl. "Hagavisområdet" Norremark, Växjö kommun. 0780K-P14/12. Dnr:2013BN0975. Laga kraft 2014-06-2

3 Hagaviksområdet

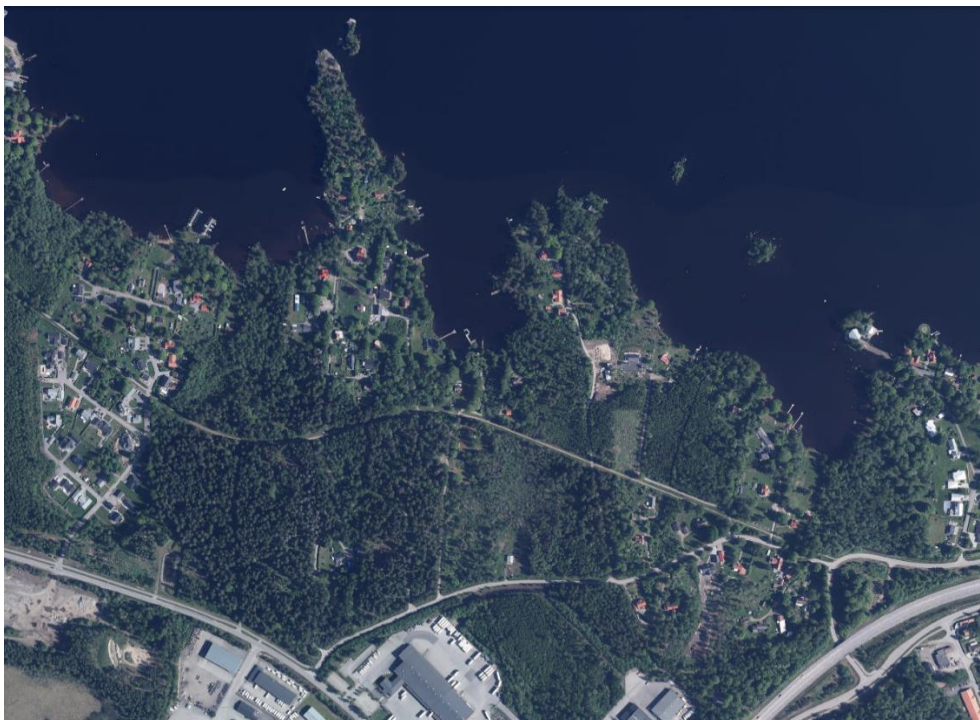
Nedanstående text är hämtad från rapporten (med undantag för enstaka uppdateringar av Tyréns 2022) *Kulturhistoriskt planeringsunderlag Hagavik-Dalbostrand, Växjö stad och kommun Småland, Smålands museum (2007)*:

Det aktuella området, fortsättningsvis kallat Hagaviksområdet, är beläget norr om Växjö tätort vid Helgasjöns södra strand. I väster gränsar området till Evedals fritidsområde, i öster till villabebyggelsen i Sandsbro och i söder till norra industriområdet. Idag är området bebyggt med ett förhållandevis stort antal fritidshus som ligger utspridda längs nordsydligt gående vägar utan inbördes förbindelse, utgående från Hagaviksvägen i söder. Mellan grupperna med fritidshus, som huvudsakligen är lokaliserade till strandzonen mot Helgasjön, är området skogbevuxet, framför allt med barrträd. I den östra delen av Hagaviksområdet i Knutstorp/Alvik finns en koncentration av bebyggelse söder och norr om Hagaviksvägen. Genom området i öst-västlig riktning löper banvallen efter smalspårsjärnvägen mellan Växjö och Västervik, idag utnyttjad som gång- och cykelbana. Smalspåret delar tydligt in området i en nordlig och en sydlig del.

I Hagaviksområdet finns en äldre fritidshusbebyggelse vid Helgasjöns strand, vilken huvudsakligen tillkom kring sekelskiftet 1900 på samma sätt som liknande bebyggelse längs Helgasjöns strand längre västerut. Fritidshusbebyggelsens etablering i området var ett resultat av verksamheten vid Evedals brunn (af Trampe 1992). Den hälsobringande källan vid torpet Fällorna under Kronoberg upptäcktes 1705. På 1790-talet döptes källan om till Evedal av biskop Wallquist. Kring år 1800 påbörjades uppförandet av en brunnsanläggning och år 1820 fanns åtskilliga byggnader vid Evedal; brunnssalong, badhus, kök och andra ekonomibyggnader. I anslutning till brunnen byggdes även ett flertal hus av privatpersoner, hus som dels nyttjades som sommarhus, dels hyrdes ut till brunnsgäster. Brunnens storhetstid inföll under åren 1890-1920, där en viktig orsak var anläggandet av smalspårsjärnvägen Växjö – Klavreström 1895. Genom järnvägen kunde borgarna i Växjö snabbt och enkelt ta sig ut till Evedal, som nu grundlade sin status som Växjöbornas stora sommarnöje. I och med järnvägen kom allt fler fritidshus att byggas i anslutning till Evedal och det är nu som Hagaviksområdet börjar bebyggas.

Karta över Hagaviksområdet och angränsande miljöer. Utredningsområdet är inom svart linje. Källa: Växjö kommun 2022, bearbetad av Tyréns.

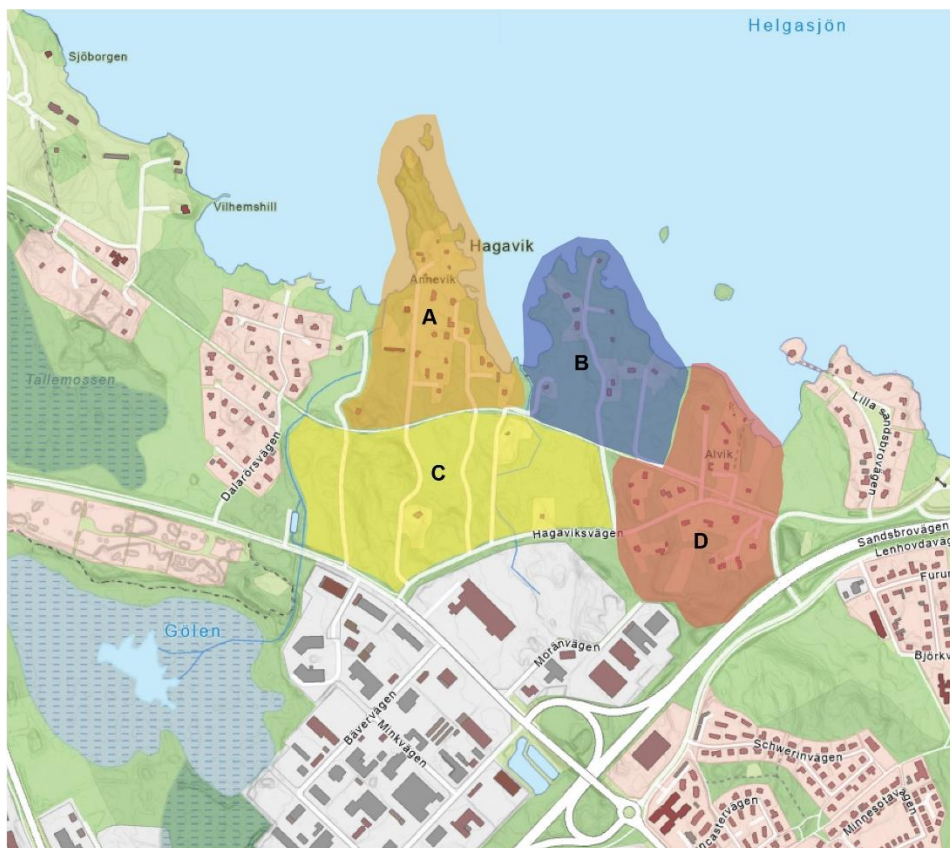
Stora delar av området utgörs av tätbevuxen skog. Området är bebyggt med ett stort antal fritidshus norr om smalspåret samt söder om smalspåret i öst. Inslag av modernare villor finns utspridda i området. Källa: Växjö kommun 2022.

3.1 Karaktärsbeskrivning

Hagaviksområdet utgörs av ett barr- och blandskogsbetonat landskap som möter Helgasjöns vatten i en dynamisk strandlinje med flera distinkta uddar och vikar. Detta har utvecklats till ett fritidshusområde som började växa fram omkring sekelskiftet 1900, i samband med att järnväg drogs genom området. Fritidshusen är generellt placerade på rymliga naturtomter, som nås via svagt slingrande nord-sydliga vägsträckningar som leder till vattnet. Det är i huvudsak fråga om en småskalig bebyggelse i trä, som är koncentrerad till de norra delarna av området, invid sjöstranden. I den östra delen finns en koncentration av bebyggelse både norr och söder om Hagaviksvägen i området Alvik. Husens storlek och standard i Hagaviksområdet varierar, byggnadsareorna ligger mellan ca 22-220 kvm. Alla hus har fasader i trä och taktäckningsmaterialen består av tegel, plåt, eternit, betong eller papp. Majoriteten av bebyggelsen har sadeltak.

Byggnaderna, som huvudsakligen är uppförda mellan 1910 och 1960, uppvisar stor variation i utförande, från mycket enkla sportstugor till påkostade och rikt dekorerade villor som drar inspiration från nationalromantiken. Ett vanligt utförande för sportstugans fasader är liggande stockpanel, tänkt att likna timmerväggar, samt smårutiga fönster. I övrigt har byggnader från den aktuella byggnadsperioden i regel en ljus färgsättning och fasader med locklistpanel, lockpanel, eller panel på förvandring. Här återfinns också några något större hus med rena klassiska drag med varierad panelarkitektur och ljusgul färgsättning. I området finns senare tillkommen bebyggelse utspritt i området. Till stor del av ny bebyggelse förhållit sig till området karaktär vad gäller färgsättning.

Den forna järnvägen, smalspåret, utgör idag en central gång- och cykelled som genomkorsar området i öst-västlig riktning. Därmed får området en tydlig uppdelning i en norr- och sydsida på vardera sida om smalspåret. Norr- och sydsidan uppvisar till stor del märkbara skillnader i karaktär avseende vegetationens täthet samt bebyggelsens frekvens och placering. Smalspåret är ett speciellt och utmärkande drag i landskapet då det är något upphöjt, och ger genom sin förefallande raka sträckning mycket långa siktlinjer genom området. Smalspåret vittnar om områdets historiska och utveckling och har därmed en viktig funktion som förmedlare av kunskap och förståelse kring platsens kulturhistoriska värden. För att skildra de variationer som förekommer i områdets karaktär, har en uppdelning gjorts i zonerna A, B, C och D. Dessa beskrivs närmre på följande sidor.

För att skildra de variationer som förekommer i områdets karaktär, har en uppdelning gjorts i zonerna A, B, C och D. Källa: Växjö kommun 2022, bearbetad av Tyréns.

Område A

Område A är den västra delen av Hagavik norr om smalspåret, som mynnar ut i Vrangelsudde. Området utgörs av gles bebyggelse med hus i natur av främst fritidshuskaraktär. Bebyggelsen är en blandning av fritidshus och mindre sportstugor, med ganska stor variation i utförande och ålder. Generellt är det en småskalig bebyggelse i trä, där husens fotavtryck är relativt begränsade och antalet våningar inte överskrider två. På många tomter har husen kompletterats med en eller flera små bodar i samma färg och utförande som huvudbyggnaden. Enstaka hus har senare tillkomna tillbyggnader, vanligen i samma kulör som huvudbyggnaden.

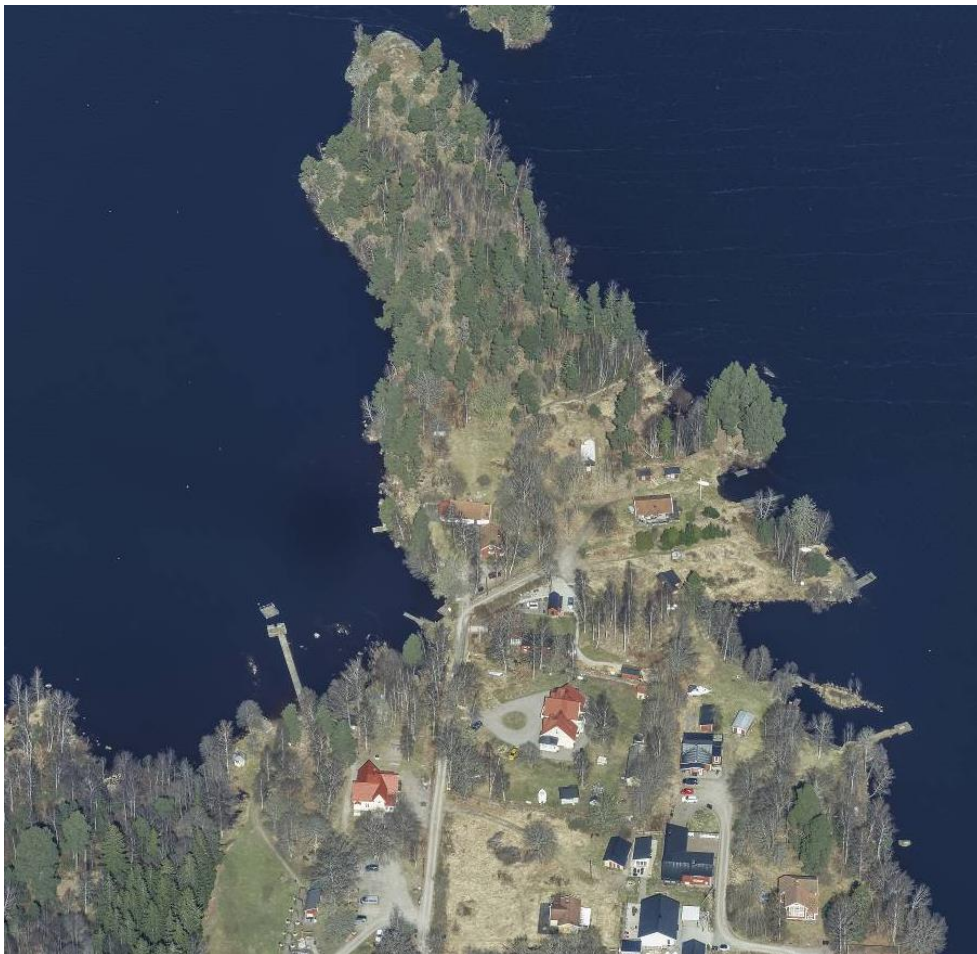
Ett vanligt inslag på såväl sportstugor som fritidshus är verandor; alltifrån små, enkla till stora och glasade. Fritidshusen har företrädesvis gula eller röda fasader med vita fönster och knutar, och är på många ställen färgmässigt koordinerade med de närmast liggande husen. Ett fåtal andra,

ljusa kulörer förekommer också. Sportstugorna uppvisar en mycket större bredd avseende färgval.

Bland fritidshusen finns några relativt stora, påkostade villor från tidigt 1900-tal; framförallt Björkvik, Annevik och "Stugan". Dessa har inslag av nationalromantisk dekor i form av snickarglädje i fönster- och dörrömfattningar, vindskivor, gavelrösten, taktassar, pelare med mera. Denna typ av inslag förekommer även i mindre omfattning, men likväl konsekvent, på samtida enklare fritidshus. Således kan denna detaljering av tydlig sekelskifteskaraktär ses som ett sammanbindande formspråk som är återkommande i bebyggelsen. Dessa drag förmedlar en kulturhistorisk kontext och bidrar i kombination med småskaligheten och den natursköna miljön till att ge området en idyllisk, pittoresk, naturromantisk karaktär. Enstaka nya byggnader förekommer i den sydöstra delen av området i närheten av "Stugan". I området finns det bebyggelse (från slutet av 1900-talet och 2000-talet) som har avvikande kulör och placering på tomt men som i övrigt har anpassats i skala och utformning med träfasad och sadeltak.

Bebyggelsen sträcker sig drygt halvvägs ut på Vrangelsudde, där de nordligaste byggnaderna på udden i huvudsak är sportstugor. Från delar av området finns en klar visuell kontakt med vattnet, som möjliggör långtgående vyer över sjön och andra vikar, stränder och bebyggelse längre bort. Utmed vägarna förekommer stengården, häckar och staket som avgränsar de rymliga tomterna, där byggnaderna är placerade på avstånd till vägen. På flera tomter har staketen samma kulör som huvudbyggnadens fasad. De grusade vägarna i området bidrar till den lantliga karaktären.

Skogen är relativt utglesad och består främst av lövträd och sly som omgärdar tomterna och kantar vägarna. Terrängen är ganska flack, men uppvisar viss naturlig höjdvariation och har bitvis svaga kullar. Vid anläggning av de äldre husen har marken för det mesta inte bearbetats i någon större utsträckning, varför byggnaderna upplevs placerade i ett levande landskap på något olika höjder. Generellt speglar byggnadernas placering ett sekelskiftesideal om att tomter skulle ligga öppet och fritt, i kontakt med naturen och nära till bad och fiske.

De norra delar av område A. Vrangelssudde syns i norr. Källa: Växjö kommun 2022

De södra delarna av område A. Källa: Växjö kommun 2022.

Fritidshus i de södra delarna av området med faluröd färgsättning. Den stora tomten som utgörs av en sluttande gräsmatta möter gatan med häck.

Sekelskiftesbebyggelse i de södra delarna av området med röd fasad och vita knutar placerad utmed vägen som sträcker sig mot Vrangelsudde.

Bakom den gula sportstugan syns senare tillkommen bebyggelse i vitt, vilket märker ut sig kulörmässigt från områdets röda och gula färgsättning.

Flera av de tidigaste tomterna från sekelskiftet utgörs av stora naturtomter, varav vissa omgärdas av stenmurar.

Villan Annevik är belägen vid vattnet och har en stor tomt med tillhörande parkering och byggnad i söder. På tomten finns det ett stort antal uppvuxna träd.

I den södra delen av tomten för Annevik ligger en utbyggnad från 1938 intill skogspartiet. Byggnaden skiljer sig i byggnadsstil, -form och färgsättning från Annevik.

Björkvik eller Nordmarkska villan, uppförd i nationalromantisk karaktär, har en generös tomt som omgärdas av ett gult trästaket troligen från uppförande 1901. På flera tomter i området har staketet samma kulör som huvudbyggnadens fasad.

Enstaka byggnader har senare tillkomna tillbyggnader i samma kulör som huvudbyggnaden men takbeläggning och formspråk kan skilja sig. Vanligast i området är friliggande uthus på tomten med enhetlig färgsättning. Stenmurar blandas i området med staket i olika utformningar.

Den visuella kontakten med vattnet i Helgasjön bidrar till långa utblickar över sjön och andra vikar, stränder och bebyggelse längre bort.

Flera av tomterna utgörs av naturtomt där bebyggelsen har anpassats efter topografin.

Sportstuga med liggande panel och smårutiga fönster placerad intill sjön i på en relativt öppen tomt med träd runtomkring.

Det finns inslag av senare tillkomna fritidshus i området, främst i den sydöstra delen. Denna stuga är sett till området i avvikande grön kulör och placering på tomt men har i övrigt anpassats i skala och utformning med träfasad och sadeltak.

Sportstuga med liggande panel på naturtomt vid vattnet. Även flera mindre uthus finns på tomten. Detta är en typisk sportstuga för sin tid där husets riktning i terrängen, samt stora fönster skulle möjliggöra största möjliga ljusinsläpp.

Det finns flera stenmurar i området utmed fastighetsgränser och vägar. Den eklektiska byggnaden "Stugan" ligger i den sydöstra delen av område A.

På den sydöstra sidan av området finns det enstaka nyare byggnader bland annat detta fritidshus från 2000-talet som märker ut sig i valet av fasadkulör. Ett kännetecken för nyare bebyggelse är ofta en större intilliggande garagebyggnad.

Några fritidshus i den östra delen av området, som finns med på kartan från 1952, har troligen byggts ut i omgångar. Flera av husen har röda fasader och vita knutar vilket knyter an till den tidigaste bebyggelsen i området från sekelskiftet.

Den stora tomten och byggnadens placering i närheten av sjön knyter an till områdets karaktär. Färgen gul och drag av snickarglädje kan också sägas knyta an till områdets karaktär.

I den sydöstra delen av område A, norr om smalspåret, ligger denna villa från 1900-talets första hälft med staket och garagebyggnad (senare tillkommen) ut mot väg. Villan är omgärdad av skog och ligger intill sjön. Den ljusblå färgen frångår områdets i övrigt karaktäristiska färgsättning med röda och gula fasader.

Område B

I det mittersta området B är byggnaderna betydligt färre och mer utspridda. Skogen är relativt gles, med företrädesvis unga björkar. I områdets västra del finns en kurvig väg som leder till en ensam, relativt stor äldre gul villa med dekorativ farstukvist, helt omgiven av skog. Centralt, något österut präglas ett delområde av pågående nybyggnad, som ackompanjerar ett fåtal befintliga moderna fritidshus samt enstaka äldre sportstugor och fritidshus. De nya tomterna är mindre naturbetonade, och har bitvis bearbetats för att få planare gräsbevuxen mark. Dessa moderna byggnader avviker från befintlig bebyggelse i terränganpassning, fasadbehandling och kulör, där en har omålad träfasad och en annan målats i en skarp vit kulör. Vid bebyggelse tillkommen i slutet av 1900-talet och under 2000-talet finns det inslag av större garage och stenbelagd uppfart vilket frångår områdets karaktär då äldre fritidshusbebyggelse ursprungligen inte har desamma.

Längre norrut avgränsas tomterna genomgående av täta barrväxthäckar. Här finns ett sentida uppfört fritidshus som i färgsättning och detaljering efterliknar den äldre bebyggelsen. Närmast vattnet finns tre äldre byggnader på stort avstånd från varandra; två fritidshus och en sportstuga i ljusgrön, röd respektive gul kulör. Österut, precis invid strandkanten, finns ett litet äldre fritidshus titulerat "Skogshyddan", som har en dekorativ portik. Gemensamt för dessa byggnader är dess dramatiska placering, storslagna omgivning, och äldre karaktär som bitvis har dekorativa inslag. Även dessa är representativa för sekelskiftets ideal, men naturidyllen består mer i en direktkontakt med vidsträckt sjölandskap än ombonad strand- och skogskaraktär.

De grusade vägarna i området bidrar till den lantliga karaktären. De raka vägstrukturerna skapar tillsammans med begränsad vegetation ut mot vattnet långa siktlinjer och vattenkontakt på håll i det östra området.

Område B. Källa: Växjö kommuns 2022.

I områdets södra del finns en nyligen tillkommen modern villa som avviker från befintlig bebyggelse i terränganpassning och fasadkulör men knyter an till områdets karaktär vad gäller fasadmateriäl och sadeltak.

Äldre fritidsbebyggelse med inslag av modernare villor i (till området) avvikande fasadfärger. Stora delar av det sydöstra området upplevs öppna då marken är påverkad av nytilkommen byggnation med få träd och begränsad vegetation. Den moderna villan till höger ligger i nära anslutning till en äldre sportstuga i traditionell falu rödfärg med tydliga funktionalistiska drag.

Sportstuga med generös naturtomt inhägnad med höga barrväxthäckar. Stugan är placerad ungefär mitt på tomten, väl indragen från vägen. På tomten finns det ett stort antal höga träd.

I de nordöstra delarna av området finns flera tomter med barrväxthäckar som möter gata. På bilden syns bebyggelse från 1990-, eller tidigt 2000-tal som knyter an till området tradition av faluröd fasader med vita knutar. Det större garaget samt den stenbelagd uppfarten frångår områdets karaktär då äldre fritidhusbebyggelse ursprungligen inte har desamma. Den höga häcken döljer delvis huvudbyggnaden ut mot gata.

Klassisk sportstuga med generös naturtomt, ett stort antal uppvuxna träd på tomten samt barrväxthäck som avgränsar tomten.

I de norra delarna av område B ges visuell vattenkontakt. Tomterna i denna del omges av träd men fortfarande är den visuella kontakten till sjön tydlig.

Fritidshus från början av 1900-talet längst ute på udden.

Långa siktlinjer ut mot Helgasjön och det omgivande landskapet ges i de norra delarna av område B.

I de sydvästra delarna, en bit indragen från vattnet finns en villa som är omgiven av skog.

Raka vägstrukturer och begränsad vegetation ut mot vattnet skapar långa siktlinjer och vattenkontakt på håll. Foto från den östra delen av området.

Fritidshus vid vattnet på den sydöstra delen av området med namnet "Skogshyddan". Relativt öppen tomt med få träd och buskar. Avsaknaden av staket bidrar till en öppenhet och visuell vattenkontakt.

Inslag av nyare bebyggelse på den sydöstra delen av området med avvikande färgsättning i vitt men som knyter an till områdets karaktär med fasadmaterial och sadeltak.

Område C

Område C, beläget söder om smalspåret består huvudsakligen av hög och tätvuxen barr- och blandskog, där barrträden är mest framträdande. På ett fåtal ställen är tomter med sportstugor infogade i skogslandskapet. Utav dessa finns det en röd som uppenbart är äldre, medan de övriga två har ett yngre utseende. Tomterna möter gata och omgivande skog med antingen staket, häck eller öppen gräsmatta. I området finns det flera spår från smalspåret bland annat resterna av en perrong vid Hagavik och stenstolpar i samband med angränsande vägar. Stora delar av den västra delen av området är en något mer öppen och lättillgänglig skogsmiljö med mycket mossar, som besitter stora upplevelsevärden. Höjdskillnaderna i området varierar. Nordsydligt gående vägar utgående från Hagaviksvägen i söder har både raka och böljande partier. De raka vägarna skapar långa siktlinjer. Vägarna i området är grusade vilket bidrar till områdets karaktär.

Skogspartier söder om smalspåret i område C. Foto ovan: österut, nedre foto: västerut. Källa: Växjö kommun 2022.

En av få byggnader i område C, i detta fall en sportstuga strax söder om smalspåret. Naturtomten som omges av skog är relativt öppen med utspridda träd.

Fritidshus längs Hagaviksvägen med stor tomt som omgärdas av delvis staket delvis gårdsgård.

Fritidshus, norr om Hagaviksvägen, med generös tomt, flera uthus och en hög barrväxthäck mot väg.

De sydvästra delarna av skogen har höga upplevelsevärden och skiljer sig från resterande delar då det finns möjlighet att beträda dessa marker. Skogspartierna är glesare här och marken utgörs till stor del av mossa.

Höjdskillnader i marken och raka vägar bidrar till långa siktlinjer. Vägarna i området är grusade vilket bidrar till områdets karaktär. På vissa platser finns det en tydlig skillnad på skogskaraktären mellan tät och mer gles skog (exempelvis i de mittersta delarna, söder om smalspåret).

Där det före detta smalspåret gick en gång i tiden är nu gång- och cykelväg. Vägens sträckning upplevs både linjär och böljande.

Stenstolpar finns på flera ställen i områdena A, B, C och D i samband med där smalspåret tidigare gick och angränsande vägar. Även vid bebyggelse finns det liknande stenstolpar, ibland med och ibland utan grind.

I området finns det flera spår från smalspåret bland annat resterna av en perrong vid Hagavik. Järnbanken är något upphöjd i relation till omgivande mark.

Område D

Det östra området D, "Alvik", har jämfört med de andra områdena en mer öppen karaktär då det inte upplevs inneslutet av skog och natur i lika hög utsträckning. Detta beror till stor del på att området delvis är anslutet till det större vägnätet och därmed genomkorsas av en bredare väg (Hagaviksvägen) och några mindre vägar såsom det före detta smalspåret. Det beror också på att området generellt har stora tomter med gräsytor och att vissa tomter har mindre vegetation ut mot gatan vilket bidrar till den öppna karaktären. Den lummiga karaktären är fortfarande påtaglig då flera fastigheter ligger i anslutning till omgivande skogspartier vilket tillsammans med klungor av träd på tomten bidrar till ett lummigt intryck i området. Under säsongen april-oktober blir områdets gröna karaktär mer framträdande.

I söder gränsar området till väg 23/37 och ett natur- och industriområde. Bebyggelsen i området omgärdas i väster, söder och sydost av skog, detsamma gäller bebyggelsen i norr som omsluts av skogspartier åt nordväst och nordost. I norr har bebyggelsen visuell kontakt med vattnet.

I område D utgörs bebyggelsen till stor del av äldre röda fritidshus/villor med vita fönster och knutar, på stora tomter. Många av dem har dekorativa inslag i form av vita nationalromantiskt inspirerade spröjs, dörr- och fönsteromfattningar, farstur, gavelrösten, frontespiser och taktassar. I kombination med den röda fasadkulören ger det området en mer helgjuten nationalromantisk karaktär. Tomterna omgärdas i många fall av staket, men kan även vara fristående. Det finns ett flertal nyare tillkomna byggnader där de flesta har knutit an till områdets karaktär vad gäller byggnadsstil och fasadkulör. I området finns också två nybyggnader med omålade träfasader. En avviker kraftigt i byggnadsform och skala. Senare tillkommen bebyggelse är utspridd i området vilket är en kontrast till område A och B där ny bebyggelse är mer geografiskt samlad. Flera av husen i området har intilliggande och senare tillkomna större garage/carportar. Bebyggelsen är generellt indragen från Hagaviksvägen. I den sydöstra delen (söder om smalspåret) finns ytterligare en väg in mot söder med varierad bebyggelse. Denna del av området har en småskalig känsla mycket tack vare den intima vägstrukturen och den grusade ytan som bidrar till en lantlig karaktär.

I norra delen av området finns en gul äldre villa med stor glasveranda, belägen i änden av en lång och mycket rak vägsträckning. Villan som är omgiven av skog är uppförd tidigt 1900-tal likt en stor del av områdets bebyggelse.

I område D syns tydliga spår efter järnvägen genom resterna av en perrong i Knutstorp, samt förekomst av grindstolpar härrörande från järnvägstiden. På flera håll i området återkommer grindstolpar i anslutning till bebyggelse och tomter. Det finns även en trädallé i området norr om Hagaviksvägen som är en rest från en äldre struktur, troligen kopplat till järnvägstiden.

Tomterna i området upplevs relativt flacka men är på sina håll också svagt kuperade. I de sydöstra delarna av området finns en viss nivåskillnad i marken. Upphöjningen i marken är ett spår från tiden då smalspåret gick igenom området. Idag skapas det långa siktlinjer i öst-västlig riktning här.

Område D. Källa: Växjö kommun 2022.

Den nordvästra delen av område D utgörs av skog mot område B. Långa vägar i nord-sydlig riktning från Hagaviksvägen är genomgående i Hagaviksområdet bland annat här i område D. Vägen leder till en villa från 1900-talets början som omgärdas av skog på naturtomt mot vattnet.

Den östra delen av område D (norr om smalspåret) utgörs av skog. Intill skogen åt väst finns det stora tomter som sträcker sig ner till sjön med bebyggelse av röda fasader och vita knutar.

I område D finns det inslag av nyare och modern bebyggelse. Bland annat detta exempel som byter mot områdets tradition vad gäller färgsättning och sadeltak. Istället för gräsytor eller naturmark är delar av tomten grusad.

Längs Hagaviksvägen har flera tomter staket som omgärdar tomten. Tomterna är generellt stora, öppna och utgörs av gräsyta med inslag av enskilda träd eller träd i mindre klungor.

Flera hus i området har intilliggande och senare tillkomna större garage/carport.

Senare tillkommen bebyggelse har anpassats efter rådande karaktär vad gäller färgsättning, sadeltak och att den är indragen från gata.

Trots staket som avgränsar tomten finns det en känsla av öppenhet. Flera träd på tomten bidrar till lummighet i området.

Vissa tomter har varken staket eller murar som gränsar fastighetsgräns. På bild syns äldre spår med stenstolpar och en trädallé som bidrar till en tydlig riktning mot norr.

Bebyggelsen i området är generellt indragen från vägen. Den omgivande skogen är påtaglig i området åt väster.

Äldre grindstolpar finns på flera av fastigheterna. Vissa fastigheter domineras mer av omgivande träd vilket bidrar till ett grönt intryck (främst april-oktober) och en lummighet i delar av området.

Garage ut mot gata, resterande bebyggelse indragen från väg. Grindstolpar och stängel markerar fastighetsgräns mot gata.

Det finns inslag av nyare tillkommen bebyggelse i området vars kulör på fasad och tak skiljer sig från den övergripande karaktären i området.

De flesta byggnaderna i området har en enhetlig färgsättning med röd fasadfärg och vita knutar.

Det första huset beläget längs Hagaviksvägen mot söder utgörs av en stor tomt med staket i fastighetsgräns. Bebyggelsen utgörs av en ljus färgskala vilket märker ut sig i den annars relativt enhetliga färgskalan med röda fasader. Lusthuset är troligen från sekelskiftet medan huvudbyggnaden är senare byggd.

Majoriteten av bebyggelsen i område D är placerad längs den asfalterade Hagaviksvägen. I den sydöstra delen (söder smalspåret) finns dock ytterligare en väg in mot söder med varierad bebyggelse. Denna del av området har en småskalig känsla mycket tack vare det intima vägstrukturen och den grusade ytan vilket bidrar till en lantlig karaktär.

Fritidshus i den sydöstra. Tomterna i område D upplevs relativt flacka men är på sina håll kan de också vara svagt kuperade.

I de sydöstra delarna av området finns det en viss nivåskillnad i marken. Smalspåret som gick här förr skapar långa siktlinjer i nuvarande gång- och cykelväg.

Upphöjningen i marken är ett spår från tiden då smalspåret gick igenom området. Upphöjningen visar platsen för Knutstorp/Alvik perrong.

3.2 Bebyggelsen

Nedanstående text är hämtad från rapporten (med undantag för enstaka uppdateringar av Tyréns 2022) *Kulturhistoriskt planeringsunderlag Hagavik-Dalbostrand, Växjö stad och kommun Småland, Smålands museum (2007)*:

Hagavik är ett typiskt fritidshusområde etablerat vid 1900-talets början och en god representant för de ideal som rådde och de förändringar som då skedde i samhället. Vid tiden var det populärt att ägna sig åt allehanda utomhusaktiviteter och friluftslivet blev ett viktigt inslag i människornas vardag. Efterfrågan på mindre stugor som inte låg så långt från staden ökade. Anläggandet av smalspårsjärnvägen har i hög grad bidragit till att området blivit bebyggt. Många av tomterna i Hagavik är arrendetomter, vilket är vanligt i den här typen av områden. För många av de familjer som ville skaffa sig en tomt under 1920-30-talen var det en ekonomisk uppoffring och därför valde man i många fall att placera stugan på ofri grund. Inom området återfinns varierade byggnadstyper som alla speglar sin tids ideal vad det gäller stugornas utformning.

Den tidiga fritidsbebyggelsen vid 1900-talets början präglas av egnahemsrörelsens idéer. Husen var till en början väldigt enkla men senare utvecklades de till små egnahemsliknande hus på några rum och kök, ibland med glasveranda. Den här typen av fritidshus återfinns lite här och där i området. Nationalromantiska stilideal med röda eller mörkt bruna fasader, relativt spetsiga tak, spröjsade fönster och allehanda dekorativa inslag av vindskivor och fönsteromfattningar är även det vanligt förekommande. I området ligger också Annevik, tidigare kursgård för den socialdemokratiska kvinnorörelsen. Huset byggdes av häradshövding Landén men köptes sedermera av de socialdemokratiska kvinnorna i Kronobergs län som här invigde sitt semesterhem den 15 maj 1938. Verksamheten bedrevs fram till 1960-talets slut. Första sommaren tog man emot 58 gäster. År 1944 uppfördes två nybyggnader som gav ytterligare sexton sängplatser. Annevik togs över av Växjö kommun 1970 och nyttjas idag för verksamhet för funktionshindrade.

En annan typ av fritidshus i området är den s.k. sportstugan vars exteriör kan ha liggande stockpanel, tänkt att likna timmerväggar, samt smårutiga fönster. Sportstugans planering är ganska enkel. Den innehåller för det mesta en storstuga med sovalkov och ett litet kök eller kokvrå. Detta formspråk på fritidshus var vanligt fram till 1950-talet. Stilen låg relativt nära den moderna stil som slog igenom med funktionalismen på 1930-talet. Funktionen skulle nu styra hur byggnaderna utformades. Husens riktning i

terrängen, samt stora fönster skulle möjliggöra största möjliga ljusinsläpp. Byggnader från den här tiden har i regel en ljus färgsättning och fasader med locklistpanel, lockpanel, eller panel på förvandring. Här återfinns också några något större hus med rena klassiska drag med varierad panelarkitektur och ljusgul färgsättning. Inslag av mörkare färgsättning förekommer också i området.

I området finns ett par byggnader som utmärker sig lite extra. En av dessa är Björkvik eller Nordmarkska villan, som med sin storlek och fasadarkitektur höjer sig över den så annars lågmälda bebyggelsen. Huset byggdes 1901 av bröderna Alfred och Ernst Wahlström och fungerade som familjernas sommarhus. Ett annat exempel som utmärker sig är den byggnad som är belägen i mitten av områdets norra delar, stadsäga 853, kallad Stugan. Stugan är omskriven av Jan-Olof Olsson, signaturen Jolo, vars blivande svärföräldrar bodde här (Olsson 1968). Denna byggnad har ett eklektiskt formspråk, med en blandning av nationalromantik, Schweizerstil, träutsmyckningar, stor balkong och även inslag av fornnordiska ideal och dalastil, exempelvis avseende liggande "rundtimmer", dekorationer vid fönsterfoder samt skorstenens utformning. När man vid tiden införskaffade sig tomt var det rådande idealet att den skulle ligga öppet och fritt, gärna nära till bad och fiske.

Bebyggelsen i Hagaviksområdet är till största delen belägen i närheten av strandkanten. En del har dock valt att bygga sina fritidshus mer skogsnära. Att ha kontakt med naturen ansågs även det som undergörande för människan. Tomterna är relativt stora och det finns gott om luft och trädgångar mellan husen. Det ansågs också vara en fördel att de som byggde fritidshus var bekanta med trakten, varför de som bebyggde Hagaviksområdet i stor utsträckning kom från trakterna kring Växjö. Till många av husen finns traditioner och berättelser om tidigare ägare och deras liv. Oftast var det borgare från Växjö som bodde här. Ett mer spännande exempel är knutet till Vrangelsudde, vilken ska ha fått sitt namn av familjen Wrangel som bodde vid uddens bas strax norr om Björkvik. Sonen i familjen, Ewert, blev sedermera känd professor i konsthistoria i Stockholm, och ska bland annat ha tenterat några av sina studenter simmandes i vattnet runt udden.

Annevik, tidigare kursgård för den socialdemokratiska kvinnorörelsen. Annevik ingår i det område som i föreliggande rapport kallas A (se karta på sidan 11).

Björkvik eller Nordmarkska villan. Villan ingår i det område som i föreliggande rapport kallas A (se karta på sidan 11).

Fritidshuset som kallas "Stugan" har ett eklektiskt formspråk. Byggnaden ingår i det område som i denna rapport kallas A (se karta på sidan 11).

Typisk sportstuga med liggande panel. Byggnaden ingår i det område som i denna rapport kallas B (se karta på sidan 11).

3.3 Historisk markanvändning utifrån kartmaterial

Nedanstående text är hämtad från rapporten *Kulturrehistoriskt planeringsunderlag Hagavik-Dalbostrand, Växjö stad och kommun Småland, Smålands museum (2007)*:

Den äldsta mer detaljerade kartan över Hagaviksområdet är en storskifteskarta som visar in- och utägorna till Hovs by. Kartan upprättades 1793 och visar att planområdet då var beläget på byns utmark. I området fanns då ett antal hagar med namn som "kohagen", "bagghagen", och "oxhagen", vilket visar att marken nyttjades som betesmark. Någon bebyggelse fanns inte i området. Genom området löpte en väg i öst-västlig riktning mot Kronoberg, ungefärligen i samma sträckning som nuvarande Hagaviksvägen. Hagaviksvägen har visserligen rätats i modern tid men löper dock fortfarande i ungefärligen samma sträcka i äldre tid.

På lagaskifteskartan över Hovs by från 1850 har inte mycket förändrats. Någon bebyggelse hade ännu inte etablerats i området, med undantag av torpet Alvik i områdets östra del. I övrigt användes marken i området fortsatt som hagmark för bete.

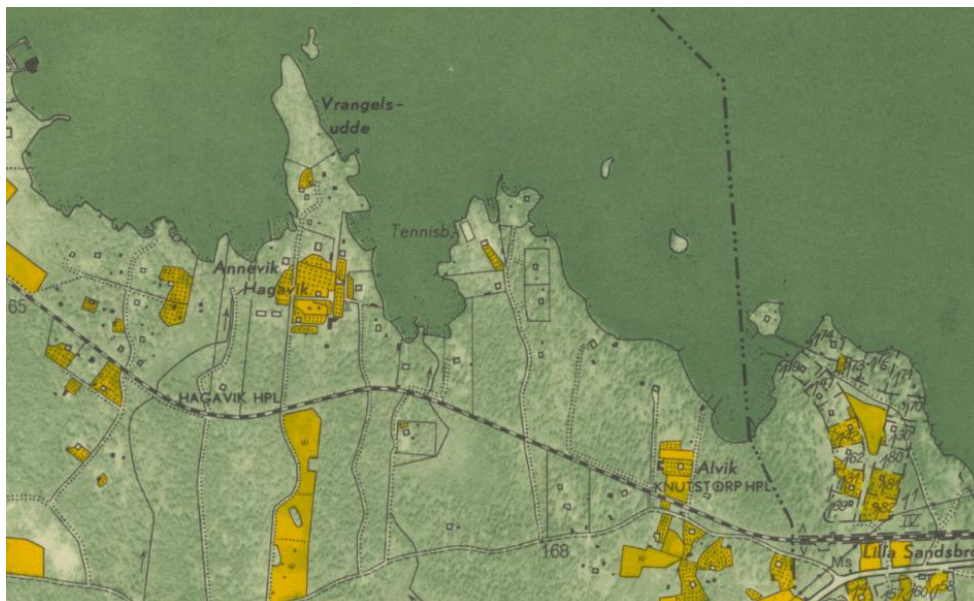
År 1895 byggdes smalspårsjärnvägen mellan Växjö och Klavreström. Järnvägen kom att dras genom Hagaviksområdet. Stationer fanns vid Evedal väster om Hagaviksområdet samt vid Hagavik och Knutstorp inom Hagaviksområdet. Även i Sandsbro i öster fanns en station. Järnvägen fick stor betydelse för områdets utveckling och kopplingen till Evedalsområdet. Genom järnvägen fick Växjöborna möjlighet att snabbt och enkelt ta sig ut till Evedal och järnvägen blev en katalysator för fritidshusbyggandet vid Evedal och Hagavik. Järnvägens betydelse avspeglas tydligt i lantmäteriets arkiv. Med början år 1897 hittas ett flertal avstyckningsärenden, där gårdarna i Hov styckade av mark till de stora tomter som kom att bebyggas kring sekelskiftet 1900 (se vidare nedan). Under andra halvan av 1900-talet har bebyggelsen i området kommit att kompletteras och förtätas, men fortfarande är karaktären av fritidshusbebyggelse med stora hus på stora skogbevuxna tomter mycket tydlig.

Generalstabskartan (Växjö 20-1) från 1832 visar att det fanns begränsad bebyggelse i Hagaviksområdet. De enstaka husen var placerade längs Hagaviksvägen, bland annat torpet Alvik i områdets östra del. I övrigt användes marken i området som hagmark för bete. Källa: Lantmäteriets karttjänst

Generalstabskartan (Växjö 20-4) från 1932 visar smalspårsjärnvägen mellan Växjö och Klavrestrom som kom att dras genom Hagaviksområdet. Kartan visar också en koncentration av bebyggelse österut i området idag kallat Alvik. I norr vid Vrangelsudde finns villan Annevik. Källa: Lantmäteriets karttjänst

Ekonomiska kartan Sandsbro (5E2i52) från 1952 visar den tidigaste bebyggelsen i Hagaviks-området fram till mitten av 1900-talet. Källa: Lantmäteriets karttjänst.

3.4 Fornlämningar

Nedanstående text är hämtad från rapporten *Kulturrehistoriskt planeringsunderlag Hagavik-Dalbostrand, Växjö stad och kommun Småland, Smålands museum (2007)*:

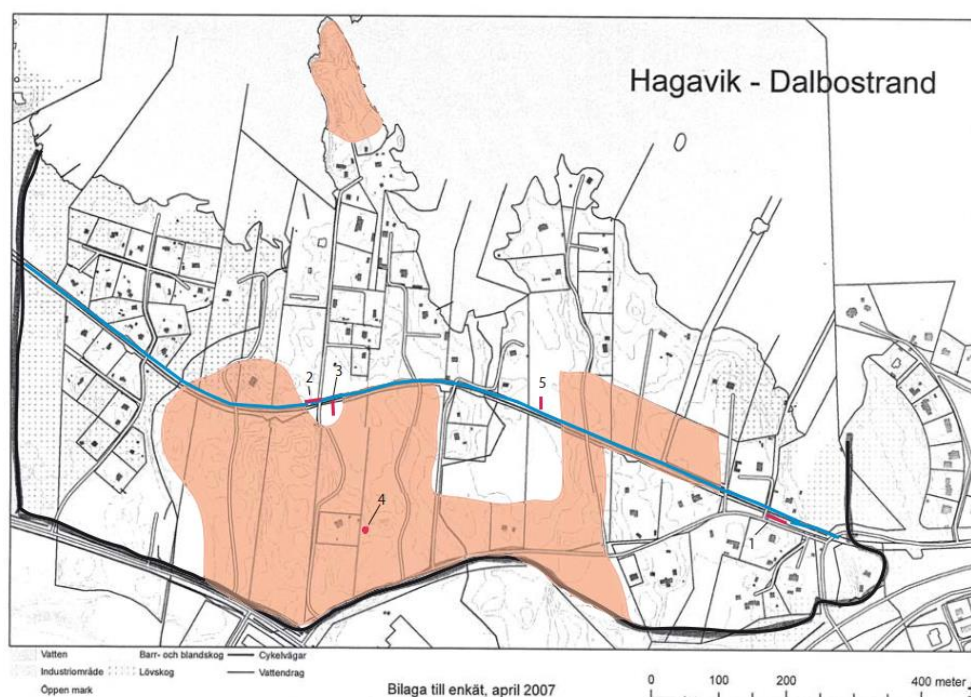
Hagaviksområdet har översiktligt inventerats i syfte att identifiera tidigare ej kända fornlämningar samt områden där under mark dolda fornlämningar kan tänkas förekomma. Även kulturrehistoriska lämningar som ej klassas som fornlämningar togs med vid inventeringen. Nedan redogörs för de objekt som påträffades, samt deras status i relation till Kulturminneslagen och det ges också förslag till kommande åtgärder om området exploateras (se även karta).

OBJEKT 1: Knutstorp's hållplats. Enkel plattform för hållplats vid Knutstorp intill smalspåret, kantad med 0,4 meter höga cementplattor. Plattformen sträcker sig längs en cirka trettio meter lång sträcka längs den södra sidan av järnvägen. Status: Kulturrehistorisk lämning. Åtgärdsförslag: Bevarande.

OBJEKT 2: Hagavik's hållplats, av liknande typ som hållplatsen vid Knutstorp. Hållplatsen vid Annevik ligger på norra sidan av järnvägen. Status: Kulturrehistorisk lämning. Åtgärdsförslag: Bevarande.

OBJEKT 3: Stenmur som från smalspåret löper söderut, tar tvärt slut efter 35 meter. Status: Kulturrehistorisk lämning. Åtgärdsförslag: Bevarande.

OBJEKT 4: Stensamling. En flack stensamling av mindre och större stenar på krönet av en mindre höjd, belägen cirka 15 meter öster om fastighet. Stensamlingen är 5x7 meter stor och 0,3 meter hög. Stenstorleken i stenpackningen varierar mellan 0,3-0,6 meter men även meterstora block förekommer. Stensamlingen är ingen förhistorisk grav utan möjligen en rest efter tidig stenbrytning/stenhuggning i området. Status: Kulturhistorisk lämning.

Karta över Hagaviksområdet med påträffade objekt. 1. Knutstorps hållplats. 2. Hagaviks hållplats. 3. Stenmur. 4. Stensamling. 5. Objekt banvallen efter smalspåret markerat med blått. Brunt markerar de två områden där arkeologisk utredning i form av sökschaktsgrävning förordas. Källa: Kulturhistoriskt planeringsunderlag Hagavik-Dalbostrand, Växjö stad och kommun Småland, Smålands museum (2007).

OBJEKT 3: Banvallen efter smalspårsjärnvägen löper i öst-västlig riktning genom Hagaviksområdet. Idag är spåret uppbrutet och banvallen används som cykelbana. På flera ställen längs med banvallen finns stenmurar kvar, vid många av vägövergångarna finns stenstolpar efter grindar och där järnvägen korsar små bäckar finns enkla brokonstruktioner i huggen sten. Sammantaget utgör lämningarna efter smalspåret ett av områdets viktigaste kulturhistoriska värden. Status: Kulturhistorisk lämning. Åtgärdsförslag: Bevarande.

Av de objekt som hittades är alla att betrakta som kulturhistoriska lämningar. En kulturhistorisk lämning är inte skyddad av Kulturminneslagen och kräver ingen arkeologisk undersökning om den skulle komma att påverkas av en eventuell exploatering. Däremot är kulturhistoriska lämningar bevarandevärda i sig själva och bör om möjligt undantas från exploatering. Detta gäller framför allt de lämningar som kan kopplas samman med smalspåret genom området.

Fotografier från 2007. Ovan: Banvallen efter smalspårsjärnvägen är ett viktigt kulturhistoriskt element i området. Nedre foto: Hagaviks hållplats. Källa: Kulturhistoriskt planeringsunderlag Hagavik-Dalbostrand, Växjö stad och kommun Småland, Smålands museum (2007).

3.4.1 Riskområde för under mark dolda fornlämningar

Nedanstående text är hämtad från rapporten *Kulturhistoriskt planeringsunderlag Hagavik-Dalbostrand, Växjö stad och kommun Småland, Smålands museum (2007)*:

I samband med fältinventeringen noterades även områdets topografiska förutsättningar för eventuell förekomst av under mark dolda fornlämningar, huvudsakligen boplatslämningar. De två områden där under mark dolda fornlämningar möjligen kan förekomma är markerade på kartan på föregående sida.

Vrangelsudde: Den registrerade boplaten RAÄ 365 vid Evedal visar att inte minst strandanknutna stenåldersboplatser kan tänkas förekomma i området. Vid en specialinventering efter stenåldersboplatser runt bland annat Helgasjön hittades just denna boplat (Karsten & Knarrström 1999). Vid samma inventering inventerades även strandzonen från Evedal och vidare bort mot Sandsbro genom Hagaviksområdet. Några ytterligare stenåldersboplatser kunde inte påträffas, framför allt eftersom det i området finns ett stort antal strandnära inhägnade tomter som omöjliggjorde inventering. Bebyggelsen har också lett till en mängd markingrepp genom bryggor, båtlänningar o. dyl. i strandzonen, vilket kan ha förstört boplatser i området. Det finns dock en del områden i strandzonen, exempelvis Vrangelsudde, där det är tänkbart att det kan finnas under mark dolda stenåldersboplatser. Om detta strandnära läge mot all förmodan skulle komma att omfattas av markingrepp, bör detta föregås av en arkeologisk utredning i form av en sökschaktsgrävning.

Området söder om smalspåret: Området söder om smalspåret och norr om Hagaviksvägen är idag huvudsakligen skogbevuxet. Terrängen är omväxlad och på många platser finns bra boplatslägen. Eftersom kunskapen om Helgasjöns vattennivåer i förhistorisk tid i princip är obefintlig, är det fullt tänkbart att här kan finnas boplatser som antingen var lokaliserade i direkt anknytning till en äldre strandlinje, eller en bit från denna. I flera fall har exempelvis boplatser från äldre stenålder, mesolitikum, hittats i direkta strandlägen, medan boplatser från yngre stenålder påträffats en bit tillbakadragna från stranden. Om större områden söder om banvallen blir föremål för exploatering, bör denna föregås av en arkeologisk utredning i form av en sökschaktsgrävning.

Det bör också noteras att de allra bästa boplatslägena i Hagaviksområdet redan är bebyggda. Den befintliga bebyggelsen med sina stora tomter ligger på de platser där det var bra att bo redan under förhistorisk tid. Eftersom dessa stora tomter med sin sekelskiftesbebyggelse utgör

områdets största kulturhistoriska värde, bör någon förtätning av bebyggelsen här inte företas. Om så ändå sker kan det finnas behov av att även utföra utredningsgrävningar efter under mark dolda fornlämningar även norr om smalspårets banvall.

Fotografi från 2007. Vrangelsudde från väst. Källa: Kulturhistoriskt planeringsunderlag Hagavik-Dalbostrand, Växjö stad och kommun Småland, Smålands museum (2007).

4 Kulturhistoriskt värde

Nedanstående inledande text är hämtad från rapporten *Kulturhistoriskt planeringsunderlag Hagavik-Dalbostrand, Växjö stad och kommun Småland, Smålands museum (2007)*. Texten *Uppdaterad bedömning* utgörs av text framtagen av Tyréns 2022:

Hagaviksområdet kom att bebyggas som fritidshusområde kring sekelskiftet 1900. Det är till denna tidsperiod som områdets stora kulturhistoriska värden ska kopplas, både genom bebyggelsen i området, men också via lämningarna efter järnvägen. Hagaviksområdet är ett relativt välbevarat stugområde som på ett mycket bra sätt speglar utvecklingen av en byggnadstyp knuten till 1900-talet, fritidshuset, som uppstod tack vare befolkningens ökade ledighet. De varierade formspråken hos fritidshusen i området gör att bebyggelsen i sin helhet är kulturhistoriskt intressant, vilket innebär att enskilda inslag inte går att värdera högre än något annat. Enstaka mer magnifika byggnader, framför allt Björkvik, ger bebyggelsen i området sin tydliga sekelskifteskaraktär. Även kontakten mellan bebyggelsen, sjön och naturen i stort är viktiga inslag i denna helhet. Det är betydelsefullt att områdets karaktär med stora skogstomter fortsättningsvis bevaras, inte minst i området norr om smalspåret.

Även lämningarna efter smalspåret är av stort kulturhistoriskt värde. Etableringen av smalspåret innebar startpunkten på områdets bebyggande. För att förstå områdets bakgrund är det viktigt att smalspåret bibehålls som kommunikationsled genom området, samt att spår efter stationsperronger, stenmurar m. m. fortsatt kan ses i landskapet. Det är även önskvärt att de befintliga vägarna i området bevaras, så att bebyggelsen i strandzonen fortsatt ligger i slutet av långa återvändsgator.

Uppdaterad bedömning:

Utifrån den kompletterande inventering som har gjorts 2022 bedöms värdet bestå och de tillägg som gjorts sedan 2007 bedöms i huvudsak vara väl anpassade till befintlig bebyggelse. Enstaka byggnader frångår befintlig karaktär avseende byggnadsform och färgsättning.

5 Källhänvisning

TRYCKT

Översiktsplan, del Växjö stad 2012

[Gällande översiktsplan - Växjö kommun \(vaxjo.se\)](http://vaxjo.se)

Planprogram Hagavik, Växjö kommun

Antagen av kommunstyrelsen 2009-08-11, §216/2009

Ändring av områdesbestämmelser Växjö 7:44 m.fl. "Hagavisområdet"

Norremark, Växjö kommun. 0780K-P14/12. Dnr:2013BN0975. Laga kraft
2014-06-2

Kulturrehistoriskt planeringsunderlag Hagavik-Dalbostrand, Växjö stad och
kommun Småland. Smålands museum (2007)

WEBBPLATSER

Fornsök (karta fornlämningar)

www.fornsok.se

Lantmäteriet (kartor)

[Historiska Kartor och Akter \(lantmateriet.se\)](http://lantmateriet.se)

[Min Karta \(lantmateriet.se\)](http://lantmateriet.se)

Eniro (karta)

www.eniro.se

Nedanstående källor är kopplade till rapporten: Kulturhistoriskt planeringsunderlag Hagavik-Dalbostrand, Växjö stad och kommun Småland, Smålands museum, 2007

ANVÄNT KARTMATERIAL

Storskifte över Hovs by 1793 akt 07-VÄJ-40

Laga skifte över Hovs by 1850 akt 07-VÄJ-47

Generalstabskartan

Ekonomiska kartan 1950 och 1980

Digitala fastighetskartan

INVENTERINGAR

FMIS: digitala fornminnesregistret, Riksantikvarieämbetet juni 2007.

Växjö kommun: Inventering av Hagaviksområdet utförd 1984 av studenter på 4:årskursen, husbyggarlinjen, Teknikum, Växjö. Tillhandahållen av Växjö kommun.

ARKIV

Smålands museums topografiska arkiv

Kronobergsarkivet

LITTERATUR

Karsten, P. & Knarrström, B. 1999. Inventering, stenålder, sjöarna Helgasjön, norra och södra Bergundasjön samt Toftasjön, Kronobergs län. Riksantikvarieämbetet UV Syd Rapport 1999:61.

Larsson, L-O. 1991. Växjö genom 1000 år. Stockholm.

Olsson, J-O. 1968. Stationssamhällen. Svenska Turistföreningens årsskrift. Småland.

af Trampe, J-Å. 1992. Evedal brunn och badanstalt. I Varend och Sunnerbo 1992:1.